

1952

WILLIAM FOX MEGHALT

1952 May 8

Szabados Zoltán írása a Californiai Magyarorszában.

A "század-fordulón," amikor a magyar bevándorlás zenitjén volt, egy fiatal magyar bevándorló szállt partra New Yorkban, hogy szerencsét próbáljon az Igéret-földjén. Mint minden új jövevény, — ő is sok megróbáltatáson ment keresztül, amíg végére végre érkezte, Philadelphiában, a szakmájában talált elhelyezkedést.

Fáradhatatlanul dolgozott egy kis magyar szabóműhely párás levegőjében, mert az üzlet tulajdonosa, nadrágvásalásra találta legalkalmasabbnak az ifjú bevándorlót. Munkája eredményéből, — az igen szerény heti 7 dollárból nagy szorgalommal összegyűjtött 1,600 dollárt és — mivel főnöke nem akart neki fizetésjavítást adni, — búcsút mondott a szabóságnak és — Brooklynban, egy bukóféltben lévő "nickelodent" (5 centes mozit) és egy penny arcadot vásárolt meg megtakarított pénzén.

Két keze munkájával hamarosan ujjíateremtette üzletét; a gépeket átfestette; új képeket helyezett el bennük és lassan . . . megcsokorozódott a látogatók száma. Közben szorgalmasan tanulta az új haza nyelvét és igyekezett alkalmazkodni a szokásokhoz, az új ország egyéb sajtóságaihoz.

Fuchs Vilmos volt ez az ifju magyar bevándorló, aki a kis brooklyni nickelodenből később: Amerika egyik legjobb filmbirodalmát, a Fox Studiót és annak színházláncolatait építette ki. Ami: diadalmas pályafutásán, százmillió dolláros vállalkozásnak bizonyult.

Willam Fox New Jersey államban csinálta meg az első filmjét,— majd Hollywoodra jött és itt csinálta meg két leghatalmasabb filmjét:— a "What Prize Glory és a Seventh Heaven című filmeket, amelyek éveken keresztül "mentek" Amerikában, óriási sikerrel. És ezek mellett, egyéb jó filmek sokaságát készíttette a Fox Studio, amelyek majdnem az árnyékában van a Californiai Magyarország szerkesztősége, a N. Western avenuen.

A filmsztárok egész csapatát fedezte fel Fox. Az ő felfedezettjei például: Edmund Lowe, Theda Bara, Annette Kellerman, Charles Farrell, Janet Gaynor, Renee Dorre, Victor McLaghen, stb. stb.

Jött azonban a depressió, ami megingatta a Fox-birodalmat, de ezt talán megszüntetné a vállalat, ha nem üti fel fejét a részvényesek között olyan arányu egyenetlenkedés, a mi aztán a szövetségi perek egész sorozatát zuditotta Fox alapítására, de ez történt és a hatalmas vagyon, ezek következtében, a minimumra zsugorodott össze.

Rádásul pedig, amikor— 1936-ban,— csődött kért maga ellen, — a szövetségi hatóság, bizonyos szabálytalanságok miatt, egyévi és egy-napi fogházra ítélte. Öt hónapot és 17 napot ült le belőle s aztán visszavonult és a L. I-i Woodmeren éldegélt csendben, szerényen.

Ujabbban betegeskedett is a családja, halála előtt pár nappal, beszállította a newyorki Doctors' Hospitalba. Ott halt meg. Halálát özvegye és két leánya gyászolja.

A huszas évek közepe táján, Philadelphában magyar lapkiadó voltam. — írja Szabados Zoltán záradékul, — Az általam és Láng Jenő által alapított "Philadelphiai Függetlenség"-nek voltam a kiadó-szerkesztője, amely lapot később dr. Aczél Aurél ügyvéd, a szibériai hadifogságból később Amerikába jutott katonatiszt vásárolt meg és amely a mai napig is az ő kitűnő szerkesztésében jelenik meg. Abban az időben ismerkedtem meg a Girard Avenuen lakó jó öreg Reich-Rich bácsival, aki első amerikai ruhámat készítette mérték után.

Ja igen, ő, Reich-Rich volt az, aki a század elején Fuchs-Fox Vilmos filmkrózusnak munkát adott a szabóműhelyében és . . . aki még akkoriban is szerény körülmények közt éldegélt napjait, amikor a Fox Studio már milliós vállalat volt. Ő volt azoknak egyike tehát, aki elindította a Fuchs Vilmos karrierjét, a kinek egyébként soha sem jutott eszébe a szegény magyar szabómester.

